

M Ű E G Y E T E M 1 7 8 2

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

FÉMEK TECHNOLOGIÁJA

Szerkezeti acélok

Dr. Palotás Béla

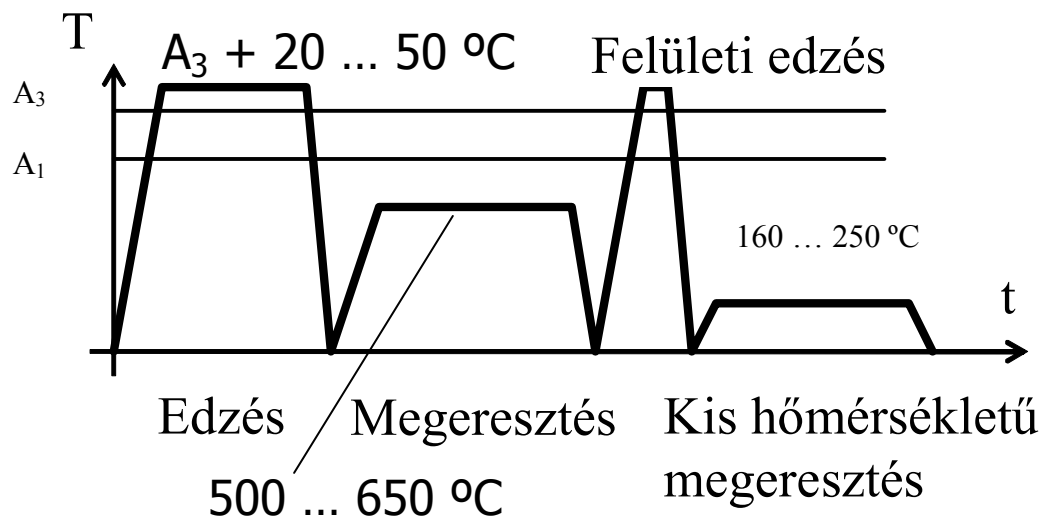

Anyagtudomány és Technológia Tanszék

Hegeszthető szerkezeti acélok

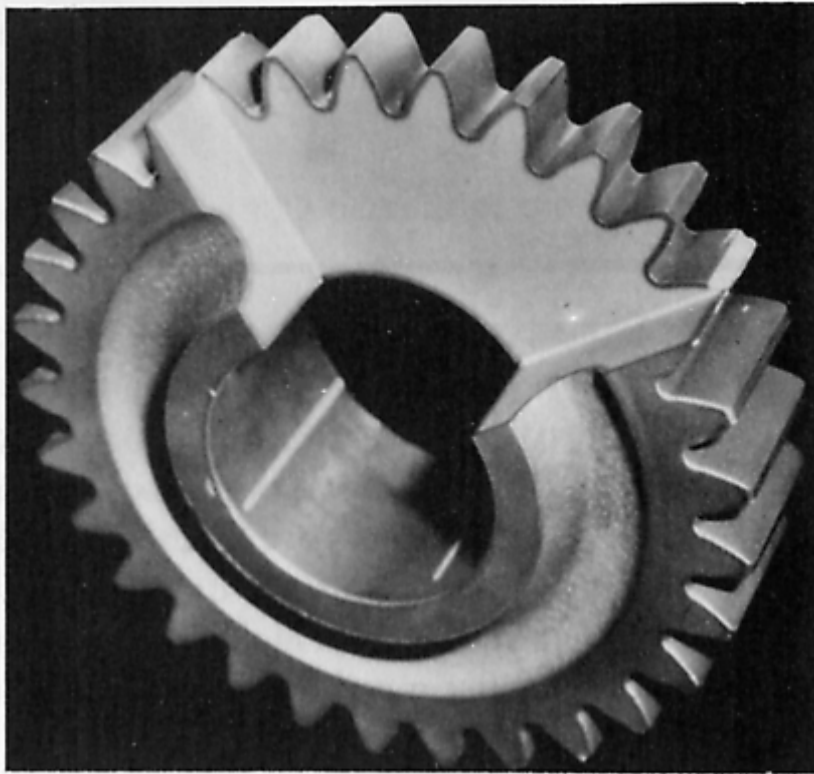
Régi jel				Új MSZ-EN jel					Gégi jel
Nem szabványos de találkozhatunk vele				SZEN1002	MSZ EN 10113		MSZ EN 10028		MSZ1741
Csoport	MSZ6280	MSZ500	ISO Kat.	EN jel	/2	/3	/2	/3	
	37B	Fe235B	B	S235JR	-	-	-	-	
"37"	37C	Fe235C	C	S235J0G3	-	-	P235GH	-	
"235"	37D	Fe235D	D	S235J2	-	Nyomástartó edényhez			
"265"	-	-	C	-	-	-	P265GH	-	KL2
	45B	Fe275B	B	S275JR	Normalizált	Termomech. heng.		-	
"45"	45C	Fe275C	C	S275J0	-	-	Alacsony hőm.-en szavatolt KV		
"275"	45D	Fe275D	D	S275N	S275N	S275M	-	P275NH	
	-	-	E	S275J4	S275NL	S275ML	-	P275NL	
"295"	-	-	C	-	-	-	P295GH	-	KL7
	-	(Fe355B)	B	S355KR	Kis szennyező tartalom		Kúszáshatár szavatolt		
"52"	52C	(Fe355C)	C	S355K0	-	-	(P355GH)	-	
"355"	52D	(Fe355D)	D	S355K2G3	S355N	S355M	-	-	
	52E	-	E	S355J4	S355NL	S355ML	-	P355NL	
	E420C	-	C	S420LR	-	-	-	-	
"420"	E420D	-	D		S420N	S420M	-	-	
	E420E	-	E	Kül. csillag	S420NL	S420ML	-	P420NL	
	E460C	-	C	S460K0	-	-	-	-	
"460"	E460D	-	D		S460N	S460M	-	-	
	E460E	-	E		S460NL	S460ML	-	P460NL	
ReH				Átmeneti h	KV = 27J	KV = 40J	KV = 60J	ISO	
				+ 20 C	JR	KR	LR	B	
Szerkezeti acél				0 C	J0	K0	L0	C	
				- 20 C	J2	K2	L2	D	
				- 40 C	J4	K4	L4	E	
				- 50 C	J5	K5	L5		
				- 60 C	J6	K6	L6		

Nemesíthető acélok és hőkezelésük

C22E, C22R, C25_, C30_, C35_, C40_, C45_, C50_, C55_, C60_,
28Mn 6, 38Cr 2, 38CrS 2, 46Cr 2, 46CrS 2, 34Cr 4, 34CrS 4, 37Cr 4, 37CrS 4,
41Cr 4, 41CrS 4, 25CrMo 4, 25CrMoS 4, 34CrMo 4, 34CrMS 4, 42CrMo 4, 42CrMoS4,
50CrMo 4, 36CrNiMo 4, 34CrNiMo 6, 30CrNiMO 8, 36NiCrMo 16, 51CrV 4

Felületi hőkezelések

- Cél:
  - Kopásálló réteg
  - Szívós mag létrehozása
- Felületi hőkezelések
  - Felületi edzések
    - Lángedzés
    - Nagyfrekvenciás edzés
    - Mártó edzés
  - Termokémiai kezelés
    - Nitridálás
    - Boridálás
    - Cementálás
  - Fémbevonatok készítése

Fémbevonatok készítése

■ Alítálás

- Hőállóság növelése, 0,3 ... 0,8 mm nagy Al tartalmú kéreg ($850 - 1100\text{ }^{\circ}\text{C} \Rightarrow 6 - 8\text{ h}$)

■ Kromálás (keménykrómozás)

- Hő- és korrózióálló, kopásálló $\Rightarrow 0,1 \dots 0,3\text{ mm}$ ($1000 - 1050\text{ }^{\circ}\text{C} \Rightarrow 10 \dots 20\text{ h}$)

■ Szilikálás

- Hő- és savállóság, 0,5 ... 1 mm kéreg ($1100 - 1200\text{ }^{\circ}\text{C} \Rightarrow 4 \dots 10\text{ h}$)

■ Boridálás

- Jelentős felületi keménység ($\text{HV} > 1200$)
- Jó sav- és hőállóság is

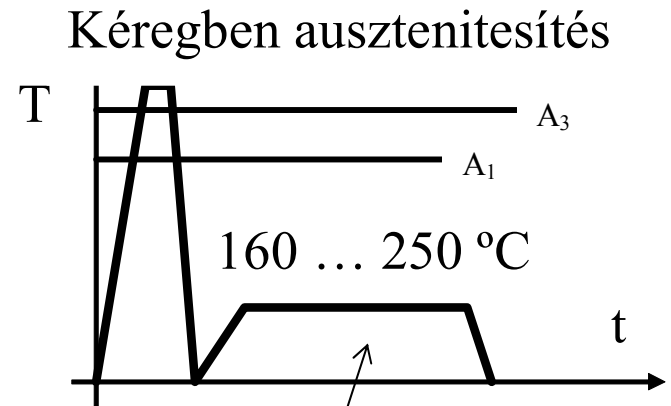
Felületi edzések

■ Az edzés feltétele

- Ausztenitesítés
- Kritikus lehűtési sebességnél gyorsabb hűtés

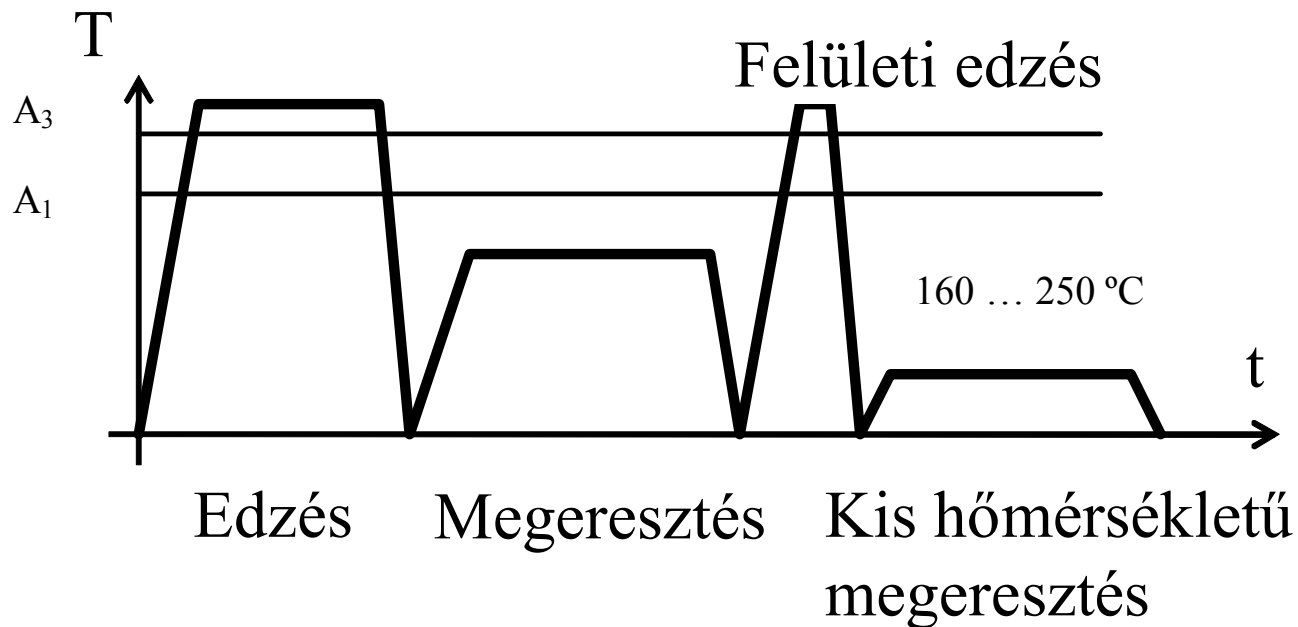
■ Megvalósítható

- Csak kéregben ausztenitesítés és hűtés kritikus sebességnél gyorsabban (vízben)
- Teljes keresztmetszetben ausztenitesítés kéregben hűtés a kritikusnál gyorsabban

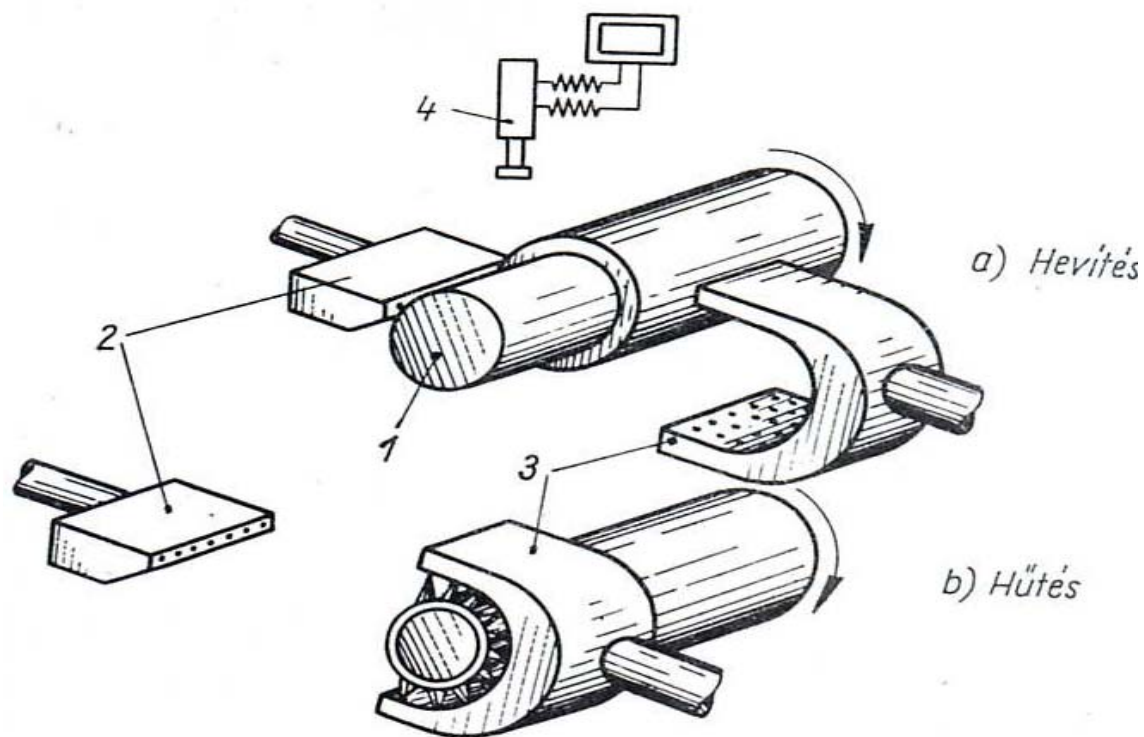
A réteg ridegségét csökkentik

Teljes hőkezelési ciklus

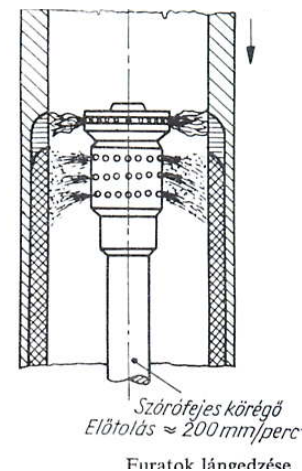
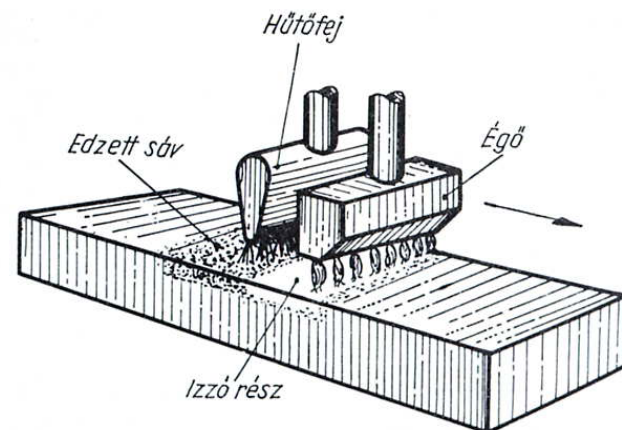

A nemesítés biztosítja a szívós magot, a felületi edzés biztosítja kopásállóságot a felületen

Lángedzés 1.

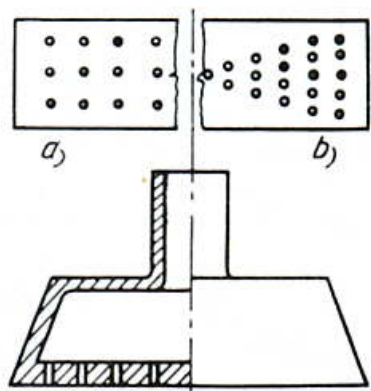

ra. Tengelycsapok forgó szakaszos edzése. 1. az edzendő csap, 2. fúvókás égő, 3. vízzuhanyos hűtőfej, 4. pirométer

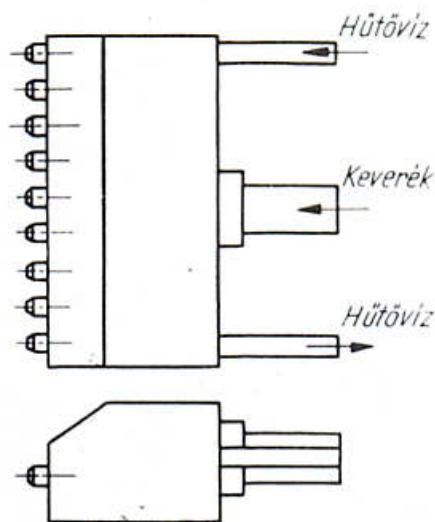

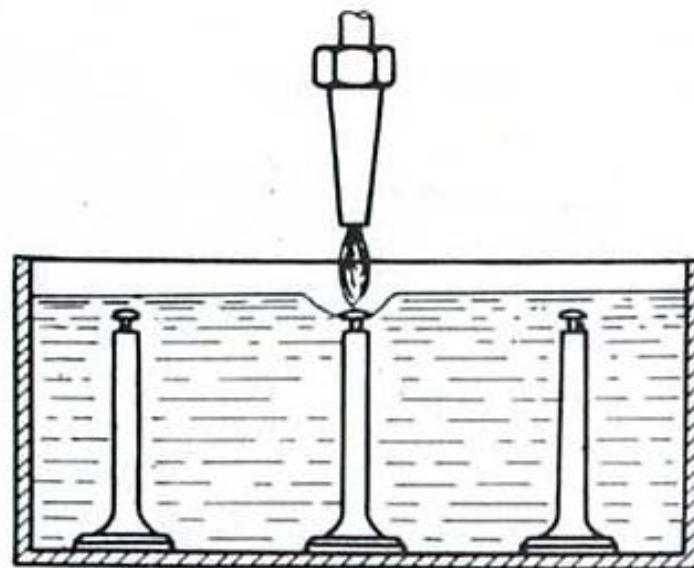
Lángedzés 2.

Furatos égő síkfelületek
lángedzésére. a) egyenletes, b) a
szélek felé növekvő lángteljesít-
ményre

Fúvókás égő

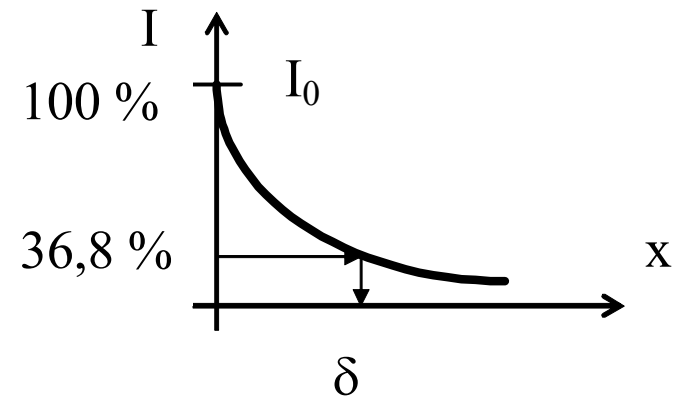
Szelepvégek álló szakaszos
lángedzése gázhegesztőpisztollyal

Nagyfrekvenciás edzés elve

- A darabokat a mágneses hiszterézis veszteség és az örvényáram hevíti fel $\Rightarrow C \geq 0,45\%$ (O – pont konc.)
- Áramsűrűség a darabban x mélységben:

$$I_x = I_0 e^{-\frac{x}{\delta}}$$

- Kéregvastagság:
  - $\delta = f$ (f, erg. sűr., t ...)
  - Frekvencia nő vékonyabb kéreg

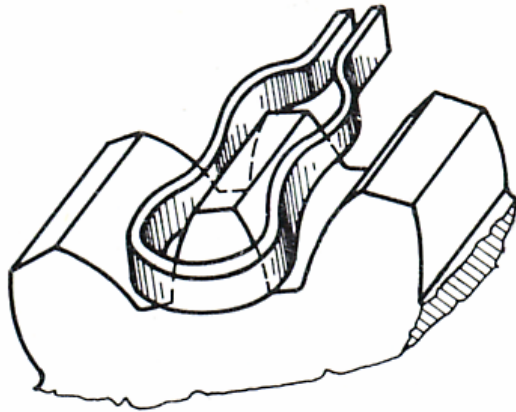
ρ : Fajlagos ellenállás

$$\delta = 503 \sqrt{\frac{\rho}{\mu f}}$$

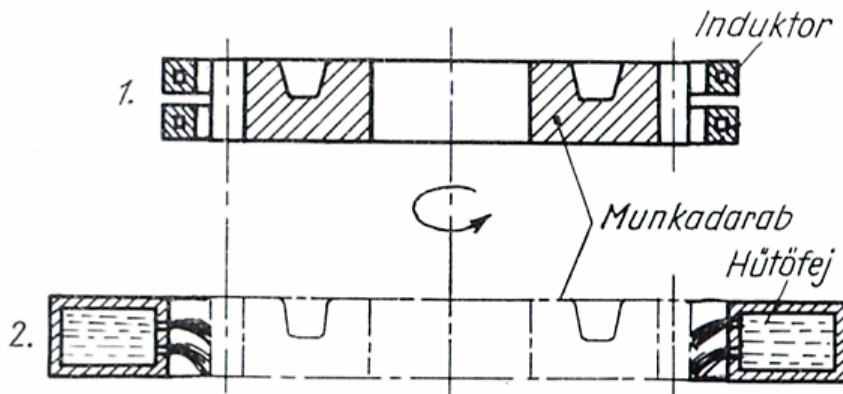
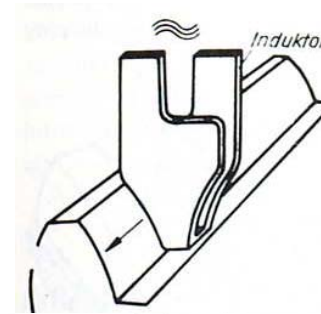
μ : Mágneses permeabilitás

f : Frekvencia

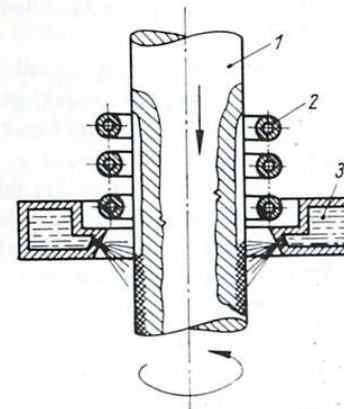
Nagyfrekvenciás edzés

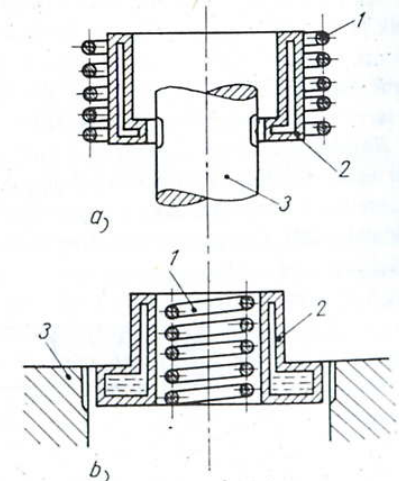
Nagy modulú fogaskerék fogainak álló szakaszos edzése

Fogaskerék forgó szakaszos indukciós edzése: 1. hevítés, 2. hűtés szakasz:

Haladó-forgó folyamatos indukciós edzés. 1. munkadarab, 2. induktor, 3. hűtőfej

Nagyfrekvenciás hevítő koncentrátorok: a) tengelyek, b) furatok edzésére. 1. primer tekercs, 2. szekunder egyengetű tekercs, 3. munkadarab

Termokémiai kezelések

■ Nitridálás

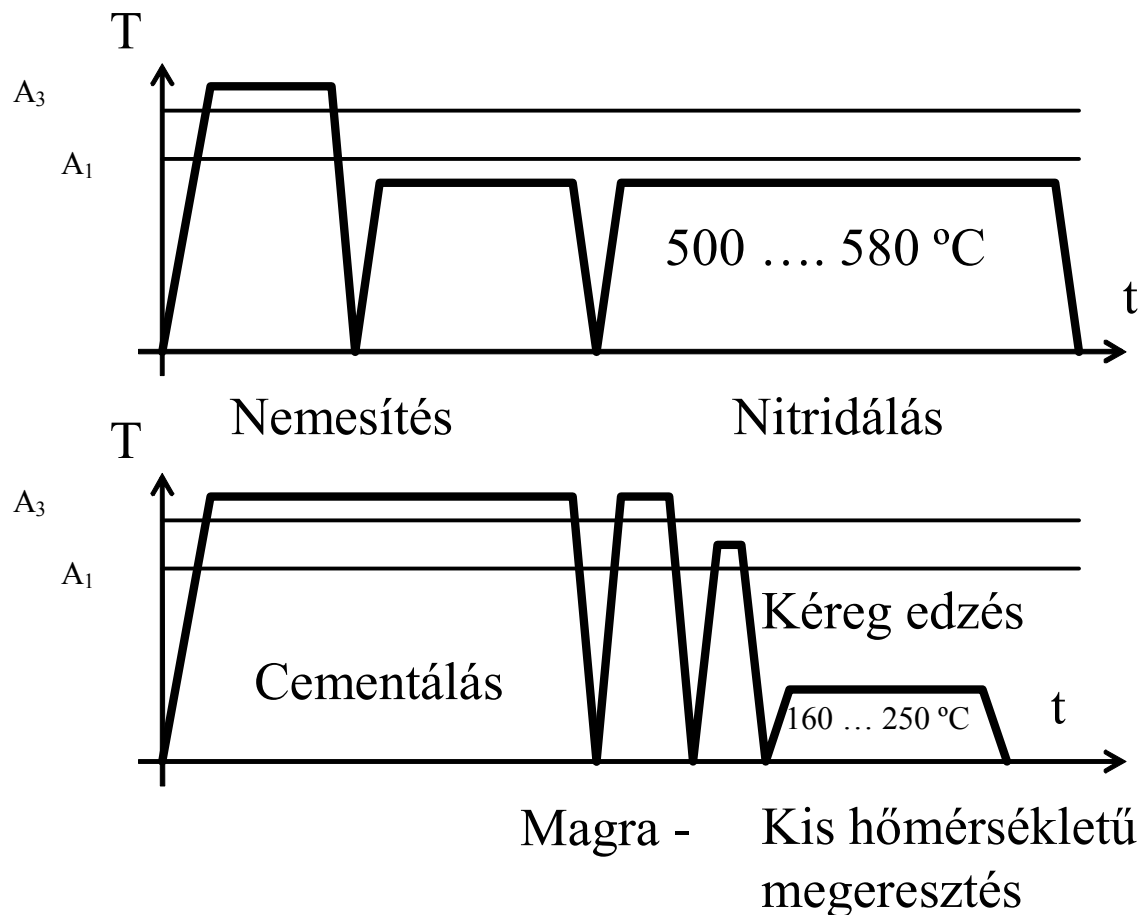
- $HV_{\text{nitrid}} > HV_{\text{martenzit}}$
  - Korrózióállóság nő
  - Kifáradási határ nő
- Gázközegben
Folyadékban

- Karbonitridálás

■ Cementálás

- Szilárd közegben
- Folyadékban
  - Nitrocementálás
- Gázközegben

Szerkezeti acélok

Szerző: dr. Palotás Béla

Nitridálás

Nitridálás

- Gázközegben
- Folyékony közegeben
- Ion - nitridálás

Gázközegben

- $\text{NH}_3 \Rightarrow 3\text{H} + \text{N}$
- Nitridképző ötvözőkkel keményebb kéreg hizható
létre: Al, Ti, V, Mo, Cr, W Al adja a legkeményebb nitridet

- Nitridek magas hőmérsékletig (1200 °C – ig) stabilak
- Méretpontos alkatrészek készíthetők (nincs allotrop átalakulás)

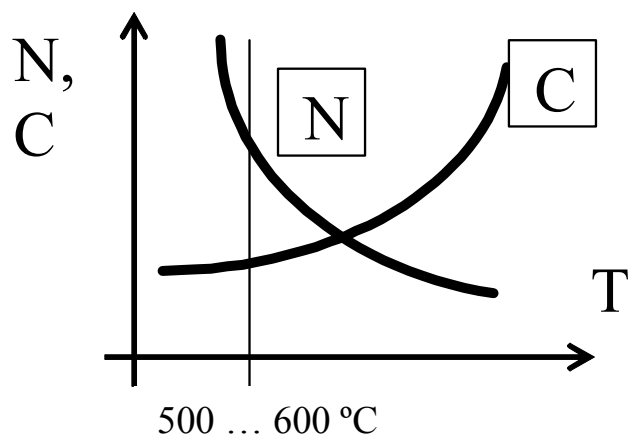

A nitridálás további változatai

A gázközegű nitridálás hosszú ideig tart: 0,01 mm kéreg : 1 h

■ Folyékony közegű nitridálás (cianidálás)

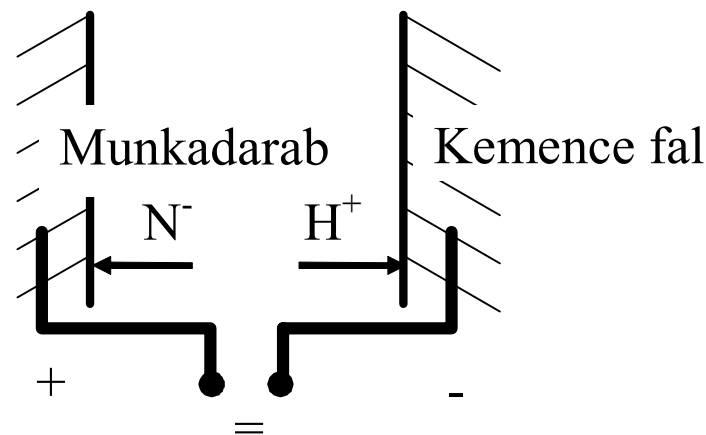
- Karbonitridálás (lágynitridálás) 0,1 mm 1 h

Szerkezeti acélok

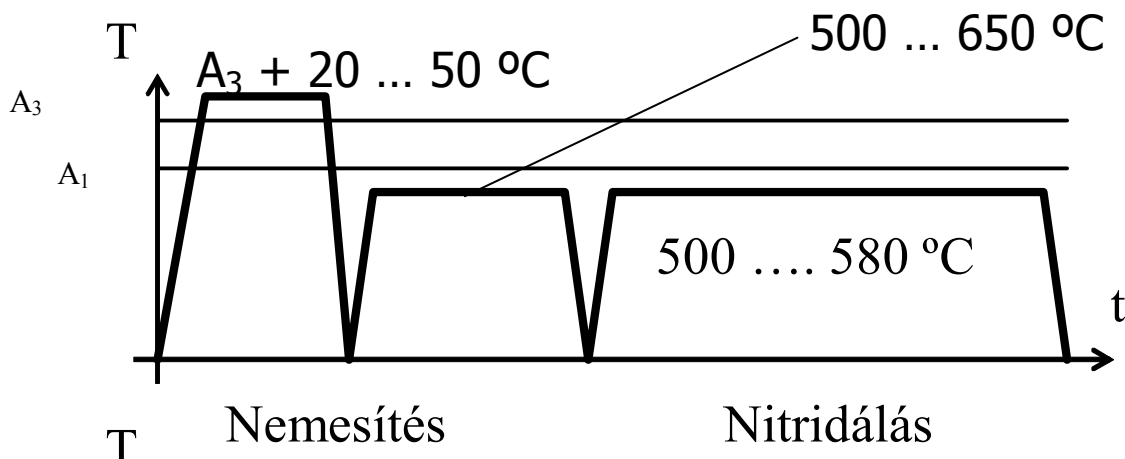
■ Ion nitridálás

- Gázközegben, igen gyors a nitridálás az elektromos áramnak köszönhetően

Szerző: dr. Palotás Béla

Nitridálható acélok és hőkezelésük

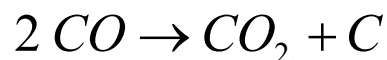
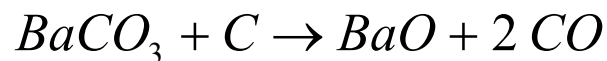

24CrMo 13-6, 31CrMo 12, 32CrAlMo 7-10, 31CrMoV 9, 32CrMoV 12-9,
34CrAlMo 7-10, 41CrAlMo 7-10, 40CrMoV 13-9, 34CrAlMo 5-10

Kis C – tartalmú acéloknál: Cementálás

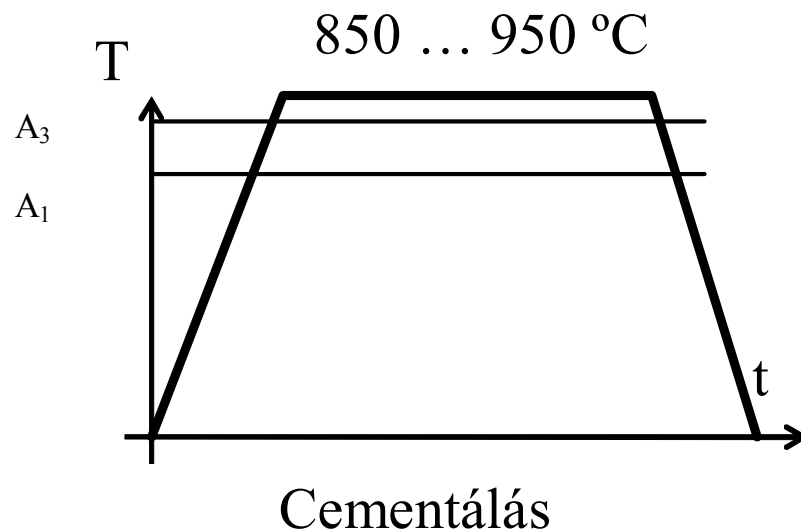
■ Szilárd közegben

- Faszén + csontszén + BaCO_3 gyorsító

- Atomos C létrehozása
- Atomos C a felületen megtapad
- Bediffundál a felületbe

Szerkezeti acélok

0,1 mm kéreg $\Rightarrow$ 1 h

Kb. 0,7 ... 0,8 % C a kéregben

$$x = \sqrt{2Dt}$$

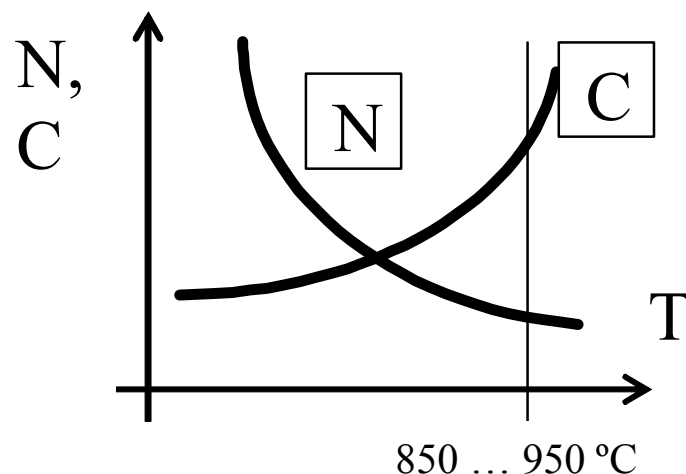
Szerző: dr. Palotás Béla

$$D = D_0 e^{\frac{-Q}{RT}}$$

Folyékony közegű cementálás

- Sófürdőben (cián sókat tartalmaz a fürdő, pl. nátriumcianid NaCN)
  - Nitrogén is bediffundál a felületbe
    - Nitrocementálás
    - 850 ... 870 °C – on 30 min alatt 0,2 ... 0,25 mm
    - 940 °C – on 30 min alatt 0,45 mm kéreg (itt azonban erős a só párolgása $\Rightarrow$ mérgező a cián)

Gázközegű cementálás

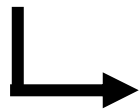
- Tömeggyártásban

- Jól szabályozható, automatizálható

- Nagy a cementálás sebessége

- Endomat gáz + szenítő gáz $\Rightarrow$ CH₄

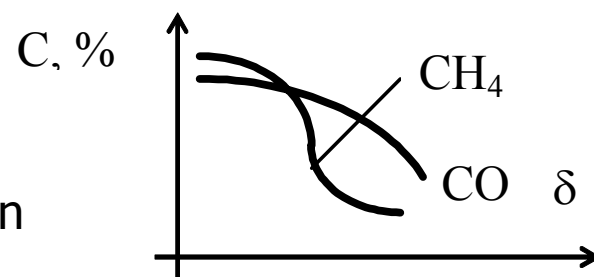
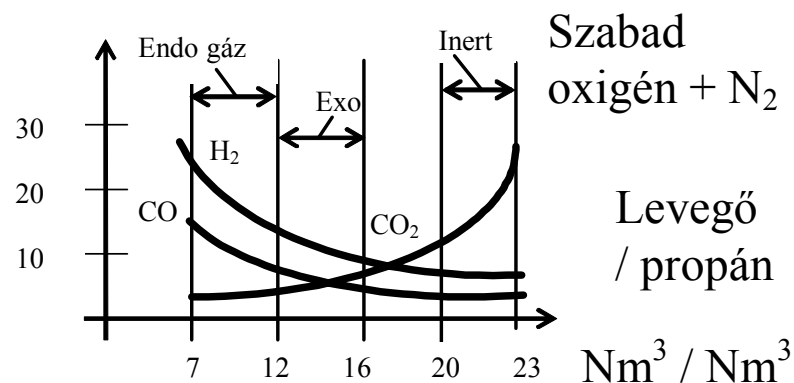
+ Hordozó gáz

$$C_{\text{potenciál}} = 0,6 \%$$

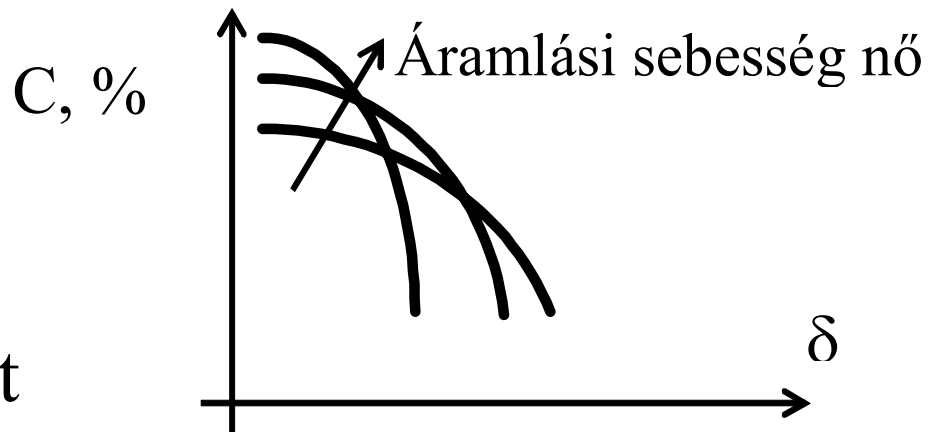
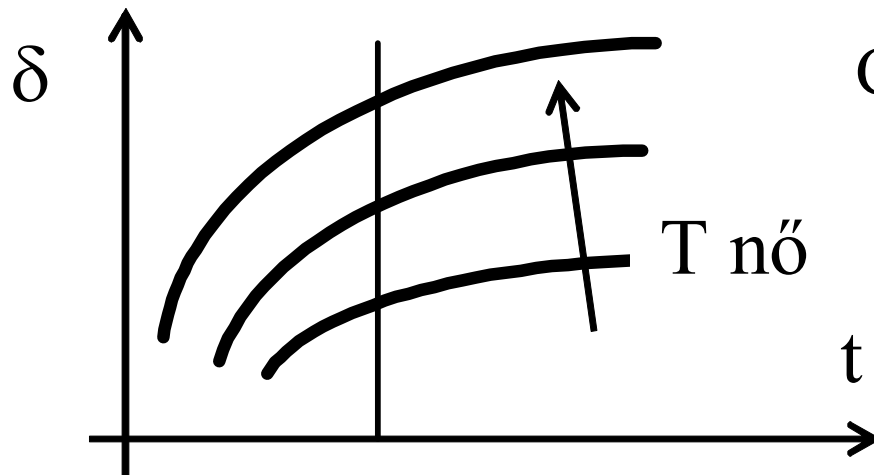
≈ 1 % Carbon
potenciál

Száraz gáz, %

Gázközegű cementálás jellemzői

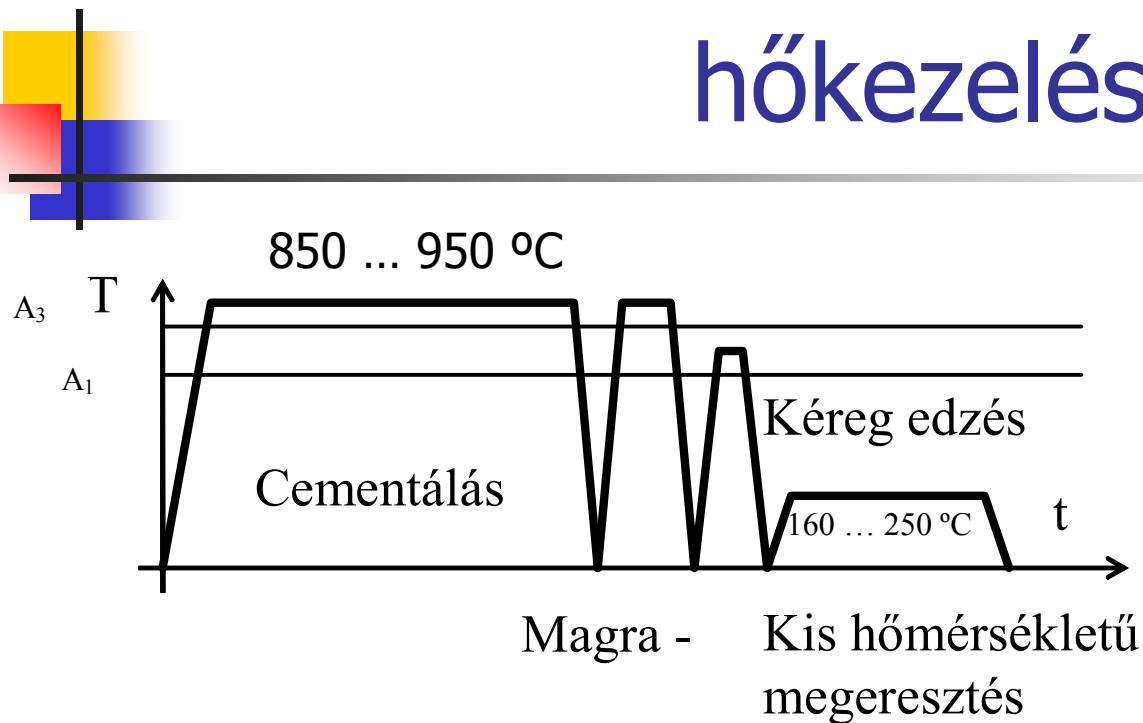
$T = 930 \dots 950 \text{ }^{\circ}\text{C}$

Finomszemcsés anyagoknál:
 $1000 \dots 1050 \text{ }^{\circ}\text{C}$

A gázközegű cementálásnak
legkisebb az idő szükséglete

Betétben edzhető acélok és hőkezelésük

C10, C10E, C10R, C15_, C16_, 17Cr 3, 17CrS 3, 28Cr 4, 28CrS 4, 16MnCr 5, 16MnCrS 5, 16MnCrB 5, 20MnCr 5, 20MnCrS 5, 18CrMo 4, 18CrMoS 4, 22CrMoS 3-5, 20MoCr 4, 20MoCrS 4, 16NiCr 4, 16NiCrS 4, 10NiCr 5-4, 18NiCr 5-4, 17CrNi 6-6, 15NiCr 13, 20NiCrMo 2-2, 20NiCrMoS 2-2, 17NiCrMo 6-4, 17NiCrMoS 6-4, 20NiCrMoS 6-4, 18CrNiMo 7-6, 14NiCrMo 13-14